

iz'ler

NUMAN YILDIZ
Şehir Akademi Öğrencisi

*Seyyah olur şu âlemi gezerim
Bir dost bulamadım gün akşam oldu
Kendi efkârımca okuryazarım
Bir dost bulamadım gün akşam oldu*

İZ'LER'in ortaya çıkış serüveni kitabın önsözünde de bahsedildiği üzere Akif Emre'nin ilkökul çağlarına dayanmaktadır. Akif Emre, çocukluk ve ilk gençlik yıllarında bir harita metot defterin arka sayfasına çizdiği dünya haritası ve bu harita üzerinde belirlediği rotalar istikametince yaptığı seyahatlerin bir ürünü olarak bu kitabı ortaya koymuştur. Bu seyahatler Bosna'dan Üsküp'e, Üsküp'ten Hazar'a, Hazar'dan Kudüs'e uzayıp gitmektedir. Akif Emre, gezip gördüğü şehirlere bir turist gözünden değil bir seyyah nazariyesinden bakmıştır. Nitekim gitmiş olduğu şehirlerin bir yabancı olmasına karşın bu şehirlerle bir ünsiyet kurmuştur. Şehrin tarihini, geleneğini anlamak için çarşısında gezmiş, mekânlarıyla hemhal olmuş, insanlarıyla sohbet etmiştir.

Akif Emre, Kul Himmet Üstadın dediği gibi seyyah olup âlemi gezmiştir. Gezmiş olduğu yerler, gördükleri, yaşadıkları, hissettikleri, ona bir efkâr ve dert olmuştur ki onu yazmaya sevk etmiştir. Zira gezmiş olduğu coğrafyalarda İslam Dünyasının içinde bulunduğu gerilimi, kimlik problemini ve parçalanmışlığı görmüştür. Yolda olmanın vermiş olduğu vahametle arayış üzere olmuştur. Bu uzun soluklu arayış Akif Emre'yi ecdadın ve tarihin izine sürüklemiştir. Ecdadın izinde olmak, geçmişle hemhal olma duygusu onda geçmişe hayranlıkla bağlılık ve nostalji romantizmine dönüşmemiştir. Bilhassa olaylara eleştirel bakmış ve bugünü anlamaya çalışmıştır. Yazılarını da bu doğrultuda kaleme almıştır.

"Hazar'dan Esen Neft Kokusu" yazısı ile Bakü'nün, petrolün ilk kurbanlarından olduğunu dile getirmiş ve Bakü'nün, Çarlık Rusya'nın etkisi ile geçmişinden çok az şey kaldığından dem vurmıştır. Öyle ki artık Bakü'den esen rüzgârlar bile neft kokmaktadır, diyerek iç çekmektedir. "Bir Köprüye Adanan Şehir" diyerek Mostar'ın güzelliklerini anlatmış, gönlünde ayrı bir yeri olan Bosna'ya selam vermiş, Baş Çarşı'da yürüyüşe çıkıp Saraybosna'nın nabzını tutmuştur. Aliya İzzetbegoviç ile Heidegger'in varlık felsefesi üzerine tartışmaya girmiştir. Ancak tüm bunların yanında zihinlerde Bosna'nın ve Aliya'nın tüketiliyor olmasının acısını yaşamıştır. Kudüs'te Mescid-i Aksa'da Cuma namazı kılmış, bir taksi şoförüyle aralarında geçen muhabbet sonrası içinde bulunduğumuz paradoksu anlamıştır. Taksi şoförüyle aralarında geçen konuşmada, Türkler buradan gittikten sonra bu toprakların huzur bulmadığını işitmiştir. Ve hala bu coğrafyanın insanların Türkleri beklediğini bilmektedir. Akif Emre Kudüs'te bu hadiseleri yaşarken Türkiye aynı tarihte Avrupa Birliği'ne girebilmek için AB'den gelecek haberi beklemektedir. "Bir yanda Türkleri bekleyenler diğer tarafta AB'yi bekleyen Türkler" (s. 38)

Akif Emre, Aralık 1998 yılında Konya'da gerçekleştirilen Şeb-i Arus törenlerini ve İngiltere'de gerçekleştirilen Şeb-i Arus törenlerini mukayese etmiştir. Şeb-i Arus'un Konya'nın kültürel bir değeri olmasına karşın burada yapılan törenin muhtevasının boşaltılmış ve turistik kaygıların öne çıktığı bir tören olduğundan bahsederken İngiltere'de düzenlenen Mevlevi törenini izlediğinde ise Türkiye'de ki turistik yanından dert yanmaktadır.

"Çıkmaz Sokaklar" yazısı ile şehir anlayışımızda meydana gelen değişikliği ele almaktadır. Öyle bir hal almıştır ki milli eğitim tezgâhından geçen her Türk vatandaşının geleneksel olana, tarihi olana karşı aşağılık duygusuyla baktığı bir zihniyet ortaya çıkmıştır. Bu zihniyetin bir ürünü olarak da geçmişle tamamen bağlarını koparmış, batılı ölçütlerde bir hayat nizamı ortaya çıkmıştır. Bu durum

▲ Puente Nuevo - Malaga / Endülüs

kendini mimari alanda da göstermiştir. Nitekim bugün kentlerimize baktığımız zaman, bir yanda batı ölçeklerinde bir kent anlayışından söz ederken bir yandan da batılı kent anlayışıyla yan yana getirilemeyecek kendi medeniyetimizin şehir anlayışının ürünü olan yapıların varlığından da söz edebiliriz. Bunlardan birisi çıkmaz sokaklardır. Akif Emre'ye göre çıkmaz sokaklar utanılacak veya ortadan kaldırılması gerekecek bir durum değildir. Bunun tam tersine çıkmaz sokaklar bir ayrıcalıktır. Zira çıkmaz sokaklar mahallenin mahremiyetini oluşturmaktadır. Oraya giren yabancı hemen fark edilir. Ve oraya işi olmayan giremez. Bu perspektiften çıkmaz sokaklar aynı zamanda mahallenin güvenliğini sağlayan bir mekanizma durumundadır. Burada sunduğumuz küçük bir kesitten de anlaşılacağı üzere Akif Emre kendi duruşu ve hayata bakış açısından bir şehir tasavvur etmektedir.

Akif Emre "Dindar Kedi" adlı yazısında ise Ezop masallarından uyarlanmış bir çocuk kitabına değinmiştir. Kitapta

önünde rahlesi, başında takesiyle ve elinde tespihiyle dindar bir kedi. Bu kedinin bir Müslüman olduğunu anlamakta güçlük çekmiyor zihinlerimiz. Bu ibadetine düşkün görünen dindar kedi masalda ki diğer kahraman olan ördek ve tavşanı aldatmaktadır. Bu masalı okuyacak çocukların zihin dünyalarında karşılaştıkları ilk dindar tipinin aldatan, hileci ve güvenilmez biri olarak sunulmasının çocuğun gelecekteki dindar algısına dair içinde bulunulan dehşetin boyutlarını kestirmeye çalışmaktadır. Bir yandan da dindar kisvesine bürünmüş bir sürü yaratığın insanları aldattığını düşünüp bu durumdan üzüntü duymaktadır.

Akif Emre harita metot defterine çizmiş olduğu rota istikametince yaptığı seyahatlerini anlattığı İZ'LER, kitabı gezi yazısı formatında yazılmıştır. Gezi yazılarının sadeliğine birde Akif Emre'nin samimi ve içtenlikli anlatımı dâhil olunca kitap bir oturuşta okunacak bir hal almıştır. Kitabın formatı her ne kadar gezi yazısı biçiminde olsa dahi kitap sosyolojik analizler yapmaya

imkân tanımaktadır. Akif Emre yaptığı yolculuklara belli bir duruştan ve belli bir nazariyeden bakmıştır. Bu bakış açısını yazılarıyla buluşturmuştur. İZ'LER, bugün İslam Dünyasını ve İslam Dünyasında yaşanan dönüşümü idrak etme çabası içerisinde olan birçok insanın başvuracağı bir kitap olma özelliğine sahiptir. Kitap TYB ödülünü almış ve Arnavutçaya çevrilmiştir.

Son derece sarıh bu satırlar aynı zamanda John Berger'in bir çağrı ve mektup olan *Fotokopiler* dahil pek çok kitabını kavramak için iyi bir çıkış noktası teşkil ediyor. Ayrıca yukarıdaki vurguları "yorumun yorumla" tamamlanması çerçevesinde Akif Emre'nin genellikle cumartesi günleri yazdığı gazete yazılarıyla birlikte düşünmenin faydası hayli fazla. Onun bize sunulan dünya-resminin saçmalığını ortaya koyan derin dikkatin mahsulü etkileyici değinileri en çok burada karşımıza çıkar zira. Yeterince vakit ayıramadığı erguvan odaklı metinleri ile hayatlarımızı yaşanılır kılan detayların kaydını tutan yazı uğrakları da ihmal edilemez elbet. Böylesi bir bakış açısı okurlara gündelik hayatın nasıl görüldüğünü de kavrama imkânı sunacağından ayrıca kıymetlidir. Akıl ile anlayış yetisini bütünleştiren bu izin ve dahi kitap bölümü ve müstakil bir kitap olan 'İz'ler'in yanında diğerlerinin peşine düşülmeli derim. Bir listesini yapmadım ama ayrıntılara dair yarenlik etmek için hayli müşterek nokta var. Berger'in cumartesi sabahlarından da bahsettiği "Mostar" şiiriyle Emre'nin görünen görünmeyen hatıraları saklayan Mostar'a dair yazısını düşünelim örneğin. O halde yazının potansiyel okuyucularının Berger'in yanında Akif Emre'nin pek üzerinde durulmayan insanı sarsan metinleriyle hemhal olmaları iyi bir başlangıç olabilir. Zira o "her zaman kalbinin hiç şaşmayan pusulasına baktı". ♦♦